

Lina Austli

Gjentatte flyttinger sin innvirkning på varige relasjoner.

The impact repeated relocations have on lasting relationships.

Bacheloroppgave i Barnevern
Veileder: Marit Bøhn Sandbæk
Mai 2023

Lina Austli

Gjentatte flyttinger sin innvirkning på varige relasjoner.

The impact repeated relocations have on lasting relationships.

Bacheloroppgave i Barnevern
Veileder: Marit Bøhn Sandbæk
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

GJENTATTE FLYTTINGER SIN INNVIRKNING PÅ VARIGE RELASJONER.

Hvilken effekt kan gjentatte flyttinger ha på dannelsen av varige relasjoner
for barn og unge?

*What effect can frequent relocations have on the creation of lasting
relations for children and youth?*

Av kandidatnummer 10020, Lina Austli

*NTNU | Barnevern
Mai 2023 | BBV2900*

(Ukjent kunstner, u.å.)

Sammendrag:

Bacheloroppgaven tar for seg hvilken effekt gjentatte flyttinger kan ha på dannelsen av varige relasjoner for barn og unge. Bakgrunnen for oppgaven finner vi i tidligere statistikk, det norske lovverk og i artikler som omhandler barn og unges opplevelser om flytting. Oppgaven tar teoretisk utgangspunkt i tilknytningsteori, hvordan mennesker utvikler vennskap og vennskap på nett. Videre hvordan stabilitet og kontinuitet spiller inn på hverdagen til barn og unge som bor utenfor hjemmet. Før den til slutt tar for seg mulige konsekvenser av omsorgssvikt. Det blir videre drøftet hvilken effekt flytting har på dannelsen av varige relasjoner. Her blir det dratt frem viktigheten av at vennskap må ha tid til å blomstre og videre hvordan skolehverdagen blir ved hyppige flyttinger. Det blir så drøftet hva som er viktigst for varige relasjoner, stabilitet i omsorgen eller kontinuitet i livet. Til slutt blir ungdommenes egne opplevelser om flytting drøftet. Oppgaven konkluderer til slutt med at det ikke nødvendigvis trenger å være et klart svar på problemstillingen, men gjentatte flyttinger kan skape dårlige forutsetninger for dannelse av varige relasjoner.

Abstract:

This bachelor's thesis examines the effect frequent relocations can have on the creation of lasting relations for children and youth. The background for the thesis can be found in previous statistics surrounding relocations in the Norwegian child services, the Norwegian legislation and in articles dealing with children and youths experiences of moving. The thesis takes the theoretical starting point in attachment theory, how people develop friendships in person and online. Furthermore, how stability and continuity affect the everyday life of children and youth who live outside their home. Before it finally addresses the possible consequences of neglect. Later, it is discussed what effect moving can have on the creation of lasting relations. Here, the importance of friendships having time to blossom is highlighted and, furthermore, how everyday life at school is affected due to frequent relocations. It is then discussed what is most important for lasting relationships, stability in care or continuity in life. The paper finally concludes that there does not necessarily need to be a clear answer to the problem, but frequent relocation can contribute to poor conditions for the creation of lasting relationships.

ingen hopper fra balkonger fra denne festen
folk står i klynger og snakker om seg selv
jeg står fastklemt i et hjørne
med det skrøpelige humøret mitt
drømmer om dager
av fullkommen alminnelighet
kroppen kjennes tung
eksisterer liksom utenfor seg selv
som en fremmed
en jeg kjenner sier noe
jeg reagerer som vanlig med å si noe upassende
å snakke er vanskelig, å tenke er vanskelig
jeg vet ikke hva folk gjør når de tenker
jeg trenger en sigarett di j***a f***e

(Lothe, 2017, s. 28)

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	- 5 -
1.1. <i>Tema og problemstilling</i>	- 5 -
1.2. <i>Oppgavens struktur</i>	- 5 -
2. Metodiske valg og litteratur	- 7 -
2.1. <i>Litteraturoppgaven</i>	- 7 -
2.2. <i>Søkeprosessen og innhenting av litteratur</i>	- 7 -
2.3. <i>Kildekritikk</i>	- 7 -
3. Bakgrunn for oppgaven	- 8 -
3.1. <i>Statistikk</i>	- 8 -
3.2. <i>Juridisk forankring</i>	- 9 -
3.3. <i>Artikler og rapporter</i>	- 10 -
3.3.1. <i>Artikkel 1: Gro Ulset, Vennskap</i>	- 10 -
3.3.2. <i>Artikkel 2: Gro Ulset, Skoleerfaringer blant ungdommer som bor i barnevernsinstitusjoner</i>	- 10 -
3.3.3. <i>Rapport 1: Bjørn Øystein Angel og Morten Blekesaune, Flyttinger i barnevernet</i>	- 10 -
3.3.4. <i>Rapport 2: Bufdir, Flyttinger i statlig barnevern</i>	- 10 -
4. Teoridel/kunnskapsgrunnlag:	- 11 -
4.1. <i>Tilknytningsteori – Bowlby og Ainsworth</i>	- 11 -
4.2. <i>Vennskap</i>	- 13 -
4.2.1. <i>Vennskap på nett</i>	- 14 -
4.3. <i>Kontinuitet og stabilitet</i>	- 14 -
4.4. <i>Mulige konsekvenser av omsorgssvikt</i>	- 15 -
4.4.1. <i>Kognitiv utvikling:</i>	- 16 -
4.4.2. <i>Emosjonell kompetanse</i>	- 16 -
4.4.3. <i>Psykiske lidelser:</i>	- 17 -
4.4.4. <i>Lek og sosial aksept:</i>	- 17 -

5. Drøfting.....	- 18 -
5.1. <i>Vennskap blir dannet over tid .....</i>	<i>- 18 -</i>
5.2. <i>Skolehverdagen i relasjonsdannelsen.....</i>	<i>- 19 -</i>
5.3. <i>Kontinuitet eller stabilitet – Hva er viktigst for varige relasjoner? .....</i>	<i>- 20 -</i>
5.4. <i>Hvorfor bekymre seg for at barn lever i ustabile omsorgssituasjoner? .....</i>	<i>- 21 -</i>
5.5. <i>Barn og unges egen opplevelse rundt flytting .....</i>	<i>- 23 -</i>
6. Avslutning.....	- 24 -
7. Litteraturliste	- 26 -

Gjentatte flyttinger sin innvirkning på varige relasjoner.

1. Innledning

1.1. Tema og problemstilling

Et av de viktigste delene av livet er dannelsen av vennskap og relasjoner til menneskene rundt oss. Medmenneskene våre er de som er med på å hjelpe oss gjennom de vanskeligste stundene og som løfter oss opp når vi trenger en hjelpende hånd. Denne tilknytningen starter allerede ved fødselen når et nyfødt barn blir lagt på brystet til sin mor. En relasjon blir født i dette øyeblikket og det ligger en forventning om at den skal vare livet ut. Men ikke alle foreldre har evnen til å leve opp til denne forventningen. Det var i 2021, 9 950 barn som var plassert utenfor hjemmene sine. (Bufdir, u.å.) Disse barna har opplevd forskjellige typer omsorgssvikt gjennom oppveksten og har måttet flytte fra det som er nært og kjært. Hvordan oppleves dette for de unge lovende og hvordan blir deres evne til å danne varige relasjoner påvirket av flyttingene?

Dette er et fasinende tema som ikke nødvendigvis trenger å ha et konkret svar. Det finnes likevel teorier og litteratur som kan peke til at det finnes noen mønstre som kan komme som konsekvens av denne mangelen på muligheter til relasjonsdannelse. For å snevre inn problemstillingen på grunn av plasshensyn i oppgaven skal denne oppgaven se nærmere på:

Hvilken effekt kan gjentatte flyttinger ha på dannelsen av varige relasjoner for barn og unge?

Ved å ta utgangspunkt i teori som omhandler barns tilknytning til andre personer skal oppgaven trekke slutninger til hvorvidt barndommen vår er med på å påvirke hvordan vi knytter oss til andre mennesker og danner varige relasjoner. For å gjøre dette barnevernsfaglig forankret tas det utgangspunkt i barn som har blitt plassert utenfor hjemmene sine og derfor har opplevd forskjellige former for omsorgssvikt og flyttinger i ung alder.

1.2. Oppgavens struktur

Oppgaven starter med en presentasjon av hvilke metodiske valg som har blitt gjort og hvordan søkeprosessen har funnet sted før denne delen av oppgaven tar for seg kildekritikk. Videre i

punkt 3 blir tidligere statistikk og juridiske rammer for oppgaven diskutert, samt en presentasjon av ulike artikler og rapporter som blir drøftet senere i teksten.

I punkt 4 skal jeg ta for meg relevant litteratur. Her blir John Bowlby og Mary Ainsworth teori om tilknytning presentert. Dette er på bakgrunn av at måten vi knytter oss til våre omsorgspersoner er med på å påvirke hvordan vi danner videre relasjoner i livet. For så å se nærmere på barns relasjoner går neste del av oppgaven til å gjøre kort rede for vennskapelige relasjoner og viktigheten av dem. Oppgaven ser videre på en annen side ved vennskap ved å ta for seg internettrelasjoner, før det videre i det teoretiske grunnlaget blir gjort rede for stabilitet og kontinuitet i omsorgen. Helt til slutt blir mulige konsekvenser av omsorgssvikt presentert. Her under fire kategorier som er kognitiv utvikling, emosjonell kompetanse, psykiske lidelser, lek og sosial aksept. Dette gjøres for å forstå en del av bakgrunnen til barna som bor ved barnevernsinstitusjoner. Hva de har opplevd kan være med på å påvirke videre fungering.

Deretter blir teorien diskutert og drøftet i punkt 5. Her blir de tidligere presenterte artiklene og rapportene dratt frem og sett i sammenheng med danningen av varige relasjoner blant barn og unge. Først blir det drøftet hvordan vennskap blir dannet over tid og internettets funksjon i disse relasjonene. Videre dras skolen inn i vennskapsdannelsen og hvordan skolen er med på å danne vennskap mellom barn og unge. Viktigheten av stabilitet og kontinuitet i oppveksten blir så drøftet opp mot hverandre. Til slutt tar oppgaven for seg hvorfor man skal bekymre seg for at barn bor i ustabile omsorgssituasjoner før vi går inn på hvordan ungdommer selv opplever flyttinger.

Avslutningsvis tar oppgaven for seg en kort oppsummering, før det blir trukket slutninger til hvilken effekt gjentatte flyttinger kan ha på dannelsen av varige relasjoner.

På grunn av oppgavens omfang er det nødvendig å avgrense oppgaven noe. Derfor blir ikke forhold slik som kultur, sosial status, nettverk, samfunnstilstander eller religion drøftet dypere i oppgaven. I tillegg er alle mennesker forskjellige med forskjellige forutsetninger, noe som kan ha en innvirkning på utviklingen av relasjoner. Oppgaven anerkjenner derfor at det finnes mange forhold som ikke blir diskutert, men som fortsatt kan spille en rolle i utviklingen til barn og unge. Definisjoner og begreper vil bli avklart underveis i oppgaven der de blir anvendt.

2. Metodiske valg og litteratur

2.1. Litteraturoppgaven

Denne oppgaven er et litteraturstudium. Dette vil si at oppgaven henter data fra allerede eksisterende fagkunnskap, teori og forskning. Hvilket fagstoff man bruker kommer an på hvilken problemstilling man har funnet seg. (Dalland, 2017, s. 207) Det er en arbeidskrevende prosess å skaffe seg oversikt og svare på problemstillingen man har valgt seg. På den ene siden kan man undersøke de forskjellige teoretiske tilnærmingene som finnes for å svare på problemstillingen man har valgt ut. På den andre siden kan man samle inn og sammenligne forskjellige empiriske resultater som finnes fra tidligere forskning for å kanskje evaluere om de teoretiske antakelsene er riktige eller ikke. (Stuvøy, 2022, s. 146)

Det er også en tids- og arbeidskrevende oppgave å gå gjennom litteratur, og på bakgrunn av at en bacheloroppgave har et begrenset omfang vil det ofte være tilstrekkelig å bygge oppgaven på eksisterende litteratur. Dette i stedet for å prøve å finne litteratur som fyller de identifiserte kunnskapshullene man har. (Stuvøy, 2022, s. 146) Derfor blir metoden som skal bli brukt i denne oppgaven å belyse en valgt problemstilling ved hjelp av og ved å ta utgangspunkt i selvstendig drøfting av den utvalgte faglitteraturen.

2.2. Søkeprosessen og innhenting av litteratur

I litteratursøkeprosessen ble det brukt flere forskjellige søkemotorer for å finne forskjellige typer litteratur. Ved å bruke søkemotorer som «Oria», «Idunn», «Scopus» og «Google scholar» fikk jeg i starten en oversikt over hvor mye forskning og litteratur det fantes om flytting i barnevernet. Ved å bruke søkeord som *sosialisering*, *barnevern* og *flytting i barnevernet* i de norske databasene kom det frem et utvalg av bøker, bacheloroppgaver eller akademiske artikler. I de engelske databasene brukte jeg søkeordene *child welfare*, *child protection* og *socializing*.

Denne oppgaven har tatt utgangspunkt i primær og sekundær litteratur. En primærkilde er den opprinnelige utgaven av en tekst eller et senere opptrykk av den samme. Sekundærkilder kan for eksempel være en oversatt utgave av en primærkilde. (Dalland, 2017, s. 162)

2.3. Kildekritikk

Det finnes to sider ved kildekritikk. Her er den første hvordan man finner frem til litteraturen som best er med på å belyse problemstillingen og den andre handler om å gjøre rede for den

litteraturen. (Dalland, 2017, s. 152) Litteraturen i en bacheloroppgave kan ikke bare basere seg på to kilder. Likevel kan det ikke være like utfyllende og fullstendig som en forskningsartikkel. Det må her være et begrunnet utvalg. (Stuvøy, 2022, s. 147) I utøvelsen av kildekritikk må man fastslå om opplysningene man samler inn er sanne. Opphavet til kilden må være troverdig, informasjonen må ikke være utdatert og i tillegg må kilden vurderes i forhold til om den er relevant for problemstillingen. For eksempel blir det ikke brukt kilder i oppgaven som er over tjue år gammel.

3. Bakgrunn for oppgaven

3.1. Statistikk

På barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, heretter kaldt Bufdir, sine hjemmesider finner man en oversikt over antall flyttinger fra fosterhjem. Tabellen viser andelen av barn som har opplevd minst en flytting etter at de første gang ble flyttet til fosterhjem, her innad i familien eller nære relasjoner eller utenfor i 2020. Andelen barn som ble flyttet innenfor familie og nære relasjoner var betraktelig mindre enn hvis barnet bodde utenfor, men tallene jevner seg ut med alderen på barnet. I 2020 mottok 1 av 3 barn barnevernstiltak utenfor hjemmet. (Beyrer & Dyrhaug, 2021)

Ifølge en rapport fra Bufdir viser de til at i overkant av 28 000 barn som ble født i perioden 1986-2012 har hatt plasseringer utenfor hjemmet sitt. Blant disse barna er det 640 flere gutter enn jenter. (Angel & Blekesaune, 2014, s. 8) De viser i rapporten til at det er en relativt stabil flytتهhyppighet blant de barna som bor utenfor hjemmet i perioden 2009-2012. Det var omtrent tre av fire barn som ble flyttet en gang i løpet av hvert av årene. Nesten alle hadde mindre enn fire flyttinger, 98%. Det var ifølge denne rapporten mellom seks og ni barn som i hvert av årene hadde mer enn fem flyttinger. (Angel & Blekesaune, 2014, s. 11)

I alderen 0-5 år opplevde så mange som 76% av barna som bodde i fosterhjem utenfor familie og nettverk minst en flytting etter at de flyttet fra foreldrene sine for første gang. For den samme gruppen som bodde i fosterhjem hvor de hadde allerede eksisterende tilknytning, var det 44% som opplevde en slik flytting. Videre jevner det seg ut når vi ser at i 12-14 års alderen har 39% flyttet av de med tidligere tilknytning og 49% av de uten tidligere tilknytning til fosterhjemmet. Forskjellene minskes enda mer i 15-17 års alderen hvor bare ett par prosentandeler skiller dem. I fosterhjemmene med tidligere tilknytning er andelen 44% og i fosterhjemmene uten er det 46,5% som har opplevd å bli flyttet igjen. (Bufdir, u.å.)

3.2. Juridisk forankring.

I norsk lovverk om barneverntjenester, heretter referert til som bvl, legges det vekt på viktigheten av barns behov for å knytte seg til andre mennesker. I bvl lovens §1-1 blir det presisert at «loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Loven skal bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.» (Barnevernsloven, 2021, §1-1) Videre blir det understreket i lovens §5-3 at ved en omsorgsovertakelse skal det legges vekt på «... behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse ...» (Barnevernsloven, 2021, §5-3)

Barnevernsloven bygges på tre grunnprinsipper. Disse grunnprinsippene er; prinsippet om barnets beste, det mildeste inngreps prinsipp og det biologiske prinsipp. (NOU 2012: 5, §4.6.3) Det er kun «barnets beste prinsippet» som eksplisitt er nedfelt i lovverket jamfør, §1-3 og i barnekonvensjonen artikkel tre. Dette er et komplisert begrep fordi «barnets beste» kan tolkes på forskjellige måter. Vurderingene her vil bli styrt av hvilken kultur man lever i, religion, samfunnsforhold og også over tid. (Bunkholdt, 2017, s. 44) Det mildeste inngreps prinsipp kommer frem i lovens §5-1 første ledd, «Dersom mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet og det er nødvendig ut fra barnets situasjon ...». (Barnevernsloven, 2021, §5-1) I praksis så vil dette si at plassering utenfor hjemmet ikke skal forekomme før man har prøvd hjelpetiltak i hjemmet først. Hvis plassering er nødvendig, så skal muligheten for frivillig plassering komme før man tar i bruk tvangsplassering. (Bunkholdt, 2017, s. 45) Det biologiske prinsippet understreker at det finnes en verdi i seg selv at barnet får vokse opp med sine foreldre. Hvis dette prinsippet blir riktig brukt er det med på å sikre at barnet og familien holdes sammen, og man unngår å måtte flytte barnet. (Bunkholdt, 2017, s. 44) Vi ser det biologiske prinsippet komme frem i bvl § 9-4, om fosterhjem i barnets familie og nære nettverk. Her legges det vekt på at barnets allerede eksisterende relasjoner skal vurderes før de blir flyttet til en ukjent plass.

En annen viktig arena for relasjonsdannelse og utvikling hos barna er skolen. Mange barn tilbringer mer tid på skolen med sine jevnaldrende enn de gjør med sine foresatte. Det er også her nedfelt i opplæringsloven at barn skal ha et trygt og godt læringsmiljø, Jf. opplæringslova §9 A-2, «Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.» Skolen er en viktig sosialiseringsarena for barn og unge og det er derfor en viktig arena for videre utvikling og dannelsen av varige relasjoner.

3.3. Artikler og rapporter

3.3.1. Artikkelen 1: Gro Ulset, Vennskap.

Denne artikkelen tar for seg en studie hvor ti ungdommer ved fem forskjellige barnevernsinstitusjoner ble intervjuet om hvilke tanker de hadde rundt temaet vennskap. Det kommer frem i artikkelen at ungdommene følte at vennskap var viktig for dem. Likevel fortalte de om en hverdag hvor de reserverte seg noe i møte med nye vennerelasjoner. Videre i artikkelen belyses noen mulige sammenhenger mellom det ungdommene forteller, og noen felles erfaringsområder de har. Punktene som blir dratt frem er flyttinger og oppbrudd i oppveksten, det å bo og «høre» til på barneverninstitusjon og skolehverdagen. (Ulset, 2016)

3.3.2. Artikkelen 2: Gro Ulset, Skoleerfaringer blant ungdommer som bor i barnevernsinstitusjoner.

Den andre artikkelen til Gro Ulset baserer seg på en kvalitativ intervjustudie som hadde som formål å få innsikt i ungdommer som bor på institusjon sine skoleerfaringer. Ungdommene forteller hva skolen betyr for dem, hvordan de opplever sin egen skolehverdag og hva som skal til for at de skal trives på skolen. Artikkelen tar for seg en sammensatt og kompleks problemstilling. Her gir ungdommene uttrykk for at skolen er viktig, men at de erfarer sosiale og akademiske utfordringer. Flere flyttinger har skapt utfordringer for flere av ungdommene. De opplever at miljøpersonalet er opptatt av skole på hvert sitt vis. Til slutt forteller de om en skolehverdag hvor de sosiale relasjonene med medelever og lærere er viktig for trivselen og deres oppfattelse av tilhørighet. (Ulset, 2020)

3.3.3. Rapport 1: Bjørn Øystein Angel og Morten Blekesaune, Flyttinger i barnevernet.

Rapporten er et resultat av forskningsprosjektet «Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer» ved Universitetet i Agder, Institutt for sosiologi og sosialt arbeid. Formålet med prosjektet var å bidra til å redusere og forebygge uønskede flyttinger i barnevernet. Det skal også gi forskningsbasert kunnskap om årsaker til og erfaringer med flyttinger i barnevernet. Rapporten viser til tidligere forskning, registerdata og litt rundt når flytting inntreffer. Til slutt gjør artikkelen rede for intervjuundersøkelsen som ble utført med ungdommer og deres perspektiver. Til slutt snakker de med saksbehandlerne før de avslutningsvis kommer med en oppsummering og anbefalinger. (Angel & Blekesaune, 2014)

3.3.4. Rapport 2: Bufdir, Flyttinger i statlig barnevern.

Rapporten er en kartlegging av omfanget av flyttinger fra institusjoner, samt mellom institusjoner og fosterhjem. For så å iverksette tiltak for å forhindre uønskede flyttinger.

Rapporten starter med å ta for seg hvorfor flytting av barn er uheldig og definerer flytting. Videre presenteres omfanget av flyttinger, før de til slutt gir avsluttende vurderinger, årsaker til flytting, forebygging av flytting og forskning i forlengelsen av rapporten. (Bufdir, 2013)

4. Teoridel/kunnskapsgrunnlag:

4.1. Tilknytningsteori – Bowlby og Ainsworth

Begrepet tilknytning har eksistert i 60 år og er et begrep som er flittig brukt i mange sammenhenger. Tilknytning handler om hvilken kvalitet det emosjonelle båndet mellom to personer. I den klassiske tilknytningslitteraturen, som ble formet av John Bowlby og senere Mary Ainsworth, sto omsorgsperson-barn-relasjoner i sentrum. Arbeidet de gjorde innenfor dette temaet omfattet ungdom som hadde antisosiale tendenser, barn som befant seg i institusjoner og barn i familier. I de senere årene har nyere forskning sett på tilknytning i et livsløpsperspektiv på bakgrunn av at mennesker ikke slutter å knytte seg til andre når de blir voksne. (Kvello, 2019, s. 82-83)

Bowlby konkluderte i sin siste bok om tilknytning, *Loss* fra 1980, at barnet har et like stort behov for tidlig tilknytning som behovet for temperaturregulering. Tilknytningsatferd er i første rekke biologisk forankret og er ikke en lært atferd. Evnen til å knytte seg til omsorgsgiveren er med på å regulere følelsene til barnet. For eksempel så vil barnet søke trygghet hos omsorgsgiver hvis de føler seg engstelige. Tilknytning er en del av den normale utviklingen til barnet og er med på å skape indre trygghet hos barnet. Disse tette båndene fører ikke til at barnet blir uselvstendig, i stedet fører den til at barnet kan hvile trygt i seg selv. Denne tryggheten fører derfor til at barnet vet at hvis noe blir skummelt eller ubehagelig har de en de kan stole på som kan hjelpe de med de følelsene. Derfor er ikke denne emosjonelle avhengigheten noe barn skal vokse ut av. (Grøholt et al., 2015, s. 23)

Gjennom utviklingen av tilknytning utvikler også barnet indre arbeidsmodeller. Disse arbeidsmodellene dreier som om barnets grunnleggende oppfatninger av andre mennesker. Tilknytningsprosessen kan påvirke den psykiske helsen vår og kan legge grunnlaget for psykiske lidelser eller sosiale vanskeligheter senere i livet. Barn utvikler disse indre arbeidsmodellene fra første stund i spedbarnsalderen. De observerer og tilegner seg erfaringer fra omsorgspersonene sine i det nære samspillet. Det er disse erfaringene som settes sammen til indre modeller, her både om seg selv og om de rundt seg. (Håkonsen, 2014, s. 47) En

emosjonelt tilgjengelig omsorgsgiver vil føre til et barn som oppfatter seg selv som verdifull og kompetent. På den andre siden vil en avvisende, likegyldig eller uforutsigbar omsorgsperson føre til barnet utvikler et negativt selvbilde. I tillegg til at barnet utvikler en egen selvoppfatning får de også et innblikk i hvordan andre mennesker er. En omsorgsperson som fra første stund er imøtekommende og positiv, er med på å skape en grunnholdning for videre møter med medmennesker. En fjern eller skuffende omsorgsperson vil kunne føre til en oppfatning av at andre mennesker er preget av usikkerhet og skepsis. (Grøholt et al., 2015, s. 26)

Den kanadiske psykologen Mary Ainsworth hadde allerede gjennomført et pionerarbeid med naturalistiske studier av samspillet mellom mor og barn i Uganda og Baltimore når hun kom i kontakt med Bowlby. Hun konstruerte fra dette en metode for å vurdere tilknytningsatferd, som ble kjent som «The strange situation». Metoden hennes tok utgangspunkt i å plassere barn i 12-20 måneders alderen i ukjente omgivelser, med og uten mor til stedet og med korte besøk av en fremmed. De registrerte barnas atferd minutt for minutt etter en bestemt plan. (Håkonsen, 2014, s. 48) Dette prosjektet førte til en blomstrende interesse for tilknytningsperspektivet og til flere studier. Ut ifra dette prosjektet klarte hun å kategorisere tre ulike grupper for barnas reaksjonsmønstre, senere kom en fjerde kategori av andre fremtredende tilknytningsforskere. Det blir brukt forskjellige ord for å beskrive de fire gruppene, men denne oppgaven har valgt at de fire gruppene defineres slik; Avvisende (A), Trygg (B), Ambivalent (C) og Disorganisert (D).

Barn i tilknytningstype A, legger lite merke til moren når hun er i rommet og viser få tegn til uro når hun er borte. De søker ikke nærhet til henne, men snur seg gjerne bort og noen avviser henne. De lar en fremmed trøste dem like lett som moren. Noen av barna som befinner seg i type B bryr seg ikke om moren forsvinner mens andre blir veldig urolige. Når mor her kommer tilbake søker barnet til henne og roer seg fort ned igjen etter atskillelsen for så å fortsette å leke. Barn som er type C blir ofte opphisset når mor er sammen med dem, som et resultat av å være i et fremmed miljø. De kan bli veldig opphisset når mor forlater dem og søker nærhet når hun kommer tilbake. Likevel kan de samtidig motsette seg kontakt og kjempe for å bli satt ned igjen dersom de blir løftet opp. I den siste typen kan barna virke forvirret, uten mål, følelsesløse og deprimerte. Disse barna viser ingen tegn til noen tilknytningsstrategi. (Grøholt et al., 2015, s. 26. Tetzchner, 2020, s. 548)

4.2. Vennskap

Vennskap er en horisontal relasjon som kjennetegnes ved et sterkt emosjonelt bånd mellom de involverte. Uttrykket «de signifikante andre» kommer fra sosialpsykologen Georg Mead, og referer til de sosiale forholdene som er viktigst i sosialiseringprosessen. Mead beskriver i sin teori at de første *signifikante andre* legger grunnlaget for barns oppfatning av verden i sin alminnelighet. (Frønes, 2006, s. 55) Det er også gjennom vennskap at barn og unge utvikler sin sosiale forståelse og kompetanse. De snakker om seg selv og andre, lærer sosiale regler, sosial sensitivitet, moral og hvordan man kan løse konflikter. (Tetzchner, 2020, s. 590, Frønes, 2006, s. 80) Ved å imitere de rundt seg lærer barn bevisst eller ubevisst hvordan andre utfører oppgaver eller samhandler med andre. Dette er en viktig prosess i sosialisering og læring som kan utføres veldig tidlig. (Bø, 2012, s. 259) Barn begynner så tidlig som rundt to års alderen å skille mellom hvilke andre barn de liker og hvem de ikke liker. De savner vennene sine når de ikke er i barnehagen og snakker om de hjemme. Likevel har ikke barn i denne alderen den selvstendige sosiale evnen til å omgås alene og er derfor avhengig av voksne som de kan støtte seg på. De voksne kan her legge til rette for samlek og følelsesmessige relasjoner mellom barna. (Tetzchner, 2020, s. 590)

Kvaliteten på vennskapene våre forandrer seg gjennom livet. Når førskolebarn blir spurt hvem vennene deres er svarer de at det er de barna de gjør noe sammen med. Dette er et viktig kjennetegn på et vennskap også senere i livet. Videre utvikler også vennskap seg til å dreie seg om en opplevd nærhet og et emosjonelt fellesskap. Skolebarn beskriver vennene sine som forståelsesfulle, noen de kan stole på og som lojale. Når barna blir eldre handler vennskap i større grad om hvem som har de samme holdningene enn før. Videre inn i ungdomsalder omfatter vennskap også deling av hemmeligheter og følelser. Vennskap står her i mye større grad for emosjonell støtte enn tidligere. (Tetzchner, 2020, s. 591) Barn som opplever mye stress, som ved skilsmisse og overganger til nye situasjoner, kan få hjelp av jevnaldrende med emosjonsreguleringen sin. (Tetzchner, 2020, s. 601)

Videre i ungdomsalderen ser vi at vennskap er den viktigste, men samtidig den skjøreste relasjonen. Det er mange ungdommer som er bekymret for vennskapene sine og er redde for å ikke bli akseptert. Ungdommene sine vennskap er preget av en intimitet hvor de deler personlige temaer med hverandre i mye større grad enn de gjør med foreldrene sine. Barn med mange venner har en større sannsynlighet for samhandling med regulering og gjensidig tilpasning og det er denne typen samhandling som fremmer positiv utvikling. Det er også studier

som tyder på at måten barn blir kulturalisert inn i vennsapsrelasjoner på, er med på å påvirke deres senere livsform. (Tetzchner, 2020, s. 592) Barn og unge som er nær hverandre i utviklingen, kanskje de tilhører samme sosiale kategori, vil være den optimale mekanismen i utviklingen. Likheter i lek og samhandling sikrer en forståelse av hverandre og et tilsynelatende enklere vennskap. (Frønes, 2006, s. 196) Det er også vanlig for barn å skifte venner gjennom årene. I ungdomsalderen derimot begynner vennskapene å bli mer stabile, selv om ungdommer er mer selektive med hvem de henger med. Vennskap som har korte varigheter, kan avspeile kvaliteten på dem. Barn som viser tendenser til antisosial atferd, har ofte lite tilfredsstillende og kortvarige vennskap. Det er som sagt vanlig for barn å skifte ut vennene sine, men det å ha de samme vennene bærer med seg en stor grad av stabilitet. Barn med venner når de er på ett alderstrinn, har det ofte på det neste også. (Tetzchner, 2020, s. 592)

4.2.1. Vennskap på nett

Sosiale medier spiller en stor rolle i livene til dagens barn og unge. I starten ble det sagt at internettet hadde en begrensende effekt på vårt sosiale liv og at det førte til at vi ble mer isolerte og var mindre sosiale. I dag har denne oppfatningen endret seg til å være med på å øke vårt sosiale liv. Internettet er med på å skape en sosial tilhørighet og gjør det lettere å kommunisere med andre mennesker. (Castellacci & Tveito, 2018, s. 11) På lik linje med at man er ute etter å føle en tilhørighet i «det virkelige liv», så er man ute etter det samme på nettet. Venner betyr mye for ungdommer og det er derfor viktig å skape samt opprettholde disse relasjonene. Dette gjøres i stor grad gjennom sosiale medier i dagens samfunn. Flere finner mental støtte på sosiale medier i andre jevnaldrende som har de samme interessene som de har selv.

Selv om sosiale medier bidrar til mange positive sider, finnes det også flere negative sider ved bruken. Det finnes en stor tilgang til informasjon og bilder om andre mennesker sine liv som gjør det lettere for lettpåvirkelige sinn å sammenligne seg med det de ser. Det eksisterer studier som viser til at økt bruk av sosiale medier gir en økende grad av psykiske påvirkninger. Det er her en sammenheng mellom depresjon og høyt bruk av sosiale medier, selv om dette ikke nødvendigvis er sosiale medier som har skylden i seg selv. (Castellacci & Tveito, 2018, s. 13)

4.3. Kontinuitet og stabilitet

Ordet kontinuitet vil her si at man har en sammenhengende livshistorie. Dette oppnår man ved at man blir omgitt med de samme menneskene gjennom oppveksten, og senere ved at man beholder familien sin og vennene sine gjennom de største delene av livet. (Bunkholdt, 2017, s.

47) Det finnes også andre kilder til kontinuitet i livet, som for eksempel ved hjelp av bilder eller minner. Voksne kan dra tilbake til plasser de har en tilknytning til fra barndommen og føle på forskjellige følelser knyttet til hvor mye forandring som har skjedd over årene. Vi kan reagere på forskjellige måter fordi det er deler av livet som forsvinner, fordi vi opplever at stedene har betydning for den personen vi er den dag i dag. Kontinuitet er med på å påvirke vår identitetsutvikling. Vi mennesker blir formet av det som har skjedd med oss før og har et behov for å vite det som har skjedd og forstå hvordan denne utviklingen har skjedd. Mennesker som opplever å ikke ha noen i livet sitt som kjenner en «tidligere versjon» av dem, og som dermed står alene med historien sin, kan føle på en stor ensomhet. (Bunkholdt, 2017, s. 47)

Når man snakker om stabilitet i omsorgen så mener man at de menneskene som barn og unge har rundt seg, gir omsorg på måter som gjør dem forutsigbare og til å stole på. De behovene barna har, skal bli møtt med engasjement og varme, forutsigbare og adekvate reaksjoner på signalene som blir gitt. Samt faste, forståelige og forutsigbare grenser, som videre skal bidra til en opplevelse av pålitelighet, stabilitet og som til slutt former en trygghet i livet. (Bunkholdt, 2017, s. 47)

4.4. Mulige konsekvenser av omsorgssvikt

Det er ikke slik at mennesker som opplever omsorgssvikt kun opplever en form for dette. Her finner vi ofte overlapping mellom flere ulike former for mangelfull eller skadelig omsorg. Derfor er det mange barn som vokser opp med flere negative forhold som påvirker utviklingen deres. Det er derfor konsekvensene av omsorgssvikt kan være vidtfavnende. Her kan også konsekvensene overlappe med andre forhold i oppveksten slik som seksuelle overgrep, familievold, mishandling osv. (Kvello, 2019, s. 331) Effektene av omsorgssvikt viser seg ofte i en rekke forskjellige symptomer. Disse symptomene endrer seg gjerne i takt med hvor mange år barnet har levd med omsorgssvikten. Dette skjer i takt med at barnet blir eldre og møter ulike krav fra miljøet rundt seg. Omsorgen barnet får av foreldrene sine i kombinasjon med de genetiske disposisjonene barnet innehar påvirker barnets utvikling. (Kvello, 2019, s. 239) Derfor er det nødvendig å se på de biologiske faktorene når man ser på formen og graden av barns reaksjoner på mangelfull omsorg fra foreldrene. Dette vil forklare hvorfor søsken ikke trenger å ha de samme symptomene eller samme skadene av den samme mangelfulle oppveksten. Denne graden av sårbarhet og resiliens kan også gi en forklaring på hvorfor noen barn får det de trenger i familien når et søsken ikke føler det samme i en lik situasjon. Samtidig blir barn født i forskjellige familielivsfaser som kan være med å påvirke dem. To søsken kan

vokse opp i to forskjellige perioder, hvor den ene fasen er mer egnet for barnet og den andre er mindre egnet. (Kvello, 2019, s. 239) Vi kan likevel se på de vanligste konsekvensene av omsorgssvikt i oppdelt fire hovedområder:

4.4.1. Kognitiv utvikling:

Den kognitive utviklingen omfatter vår tankevirksomhet i vid forstand. Den kognitive utviklingen omfatter hvordan vi løser problemer, hvordan vi tenker, utvikler språk og begreper, samt hvordan vi gjør vurderinger. (Håkonsen, 2014, s. 53) Volumet samt kvaliteten på samspillet mellom omsorgspersonen og barnet, påvirker sterkt barnets videre utvikling av sentralnervesystemet og hjernen. Dette kommer av at hjernen er både erfarings- og omsorgsavhengig, og disse er tett vevd inn i hverandre. (Kvello, 2019, s. 331) I begrepet omsorgsavhengig ligger det til grunn at det er kvaliteten på den omsorgen som påvirker utviklingen som finner sted. Erfaringsavhengighet vil si hjernen sin plastisitet som gjør den tilpasningsdyktig, og som derfor lar seg forme av miljøet den befinner seg i. Derfor opplever barn som vokser opp i dårlige oppvekstmiljøer at hjernen tilpasser seg dette. Det er de sentrene i hjernen som blir benyttet som videre blir utviklet. Hvis et barn opplever mye frykt, utvikles senteret til håndteringen av frykt ved stress eller farer. Disse oppveksterfaringene setter spor i hjernen og sentralnervesystemet vårt som senere i livet kan påvirke hvordan vi i voksen alder håndterer stress eller trusler. (Kvello, 2019, s. 331)

Barn som opplever omsorgssvikt, opplever ofte at de får en understimulering av hjernen. Hjernen er en muskel som må trenes og hvis hjerneceller eller hjerneområder ikke blir brukt kan dette føre til at enkelte forbindelseslinjer utvikles dårlig. Barn som understimuleres, har i snitt mellom 20 og 30 prosent færre forbindelseslinjer i hjernen. (Kvello, 2019, s. 332) Vi kan ut ifra disse slutningene forstå den kognitive utviklingen som en tilpasningsprosess til omgivelsene våre. (Håkonsen, 2014, s. 53) En norsk studie viste at rundt to tredjedeler av barn som får omsorg av andre enn foreldrene sine har under middels skoleprestasjoner. Her er det guttene som ser ut til å ha en lavere kognitiv fungering og blir sterkere preget av utviklingsforsinkelse enn jenter. (Kvello, 2019, s. 333)

4.4.2. Emosjonell kompetanse

Atferden vår blir i stor grad preget av hvordan vi forstår eller tolker en situasjon. Derfor er en person sin evne til nyansert, avansert og realistisk tolkning av en sosial samhandling, en forutsetning for om man klarer å håndtere dem. Svak emosjonell kompetanse innebærer ofte en svak sosial kompetanse. (Kvello, 2019, s. 78)

Et nyfødt barn har ingen kontroll over følelsene sine og trenger derfor mor eller far som hjelper med å regulere sine følelsesmessige reaksjoner. Barn som får normal omsorg, vil selv klare å regulere og etter hvert kontrollere følelsene sine. Dette er en evne barn som har opplevd omsorgssvikt ikke har utviklet. Ved mange psykiske lidelser er svak følelsesregulering et vanlig kjennetegn. (Håkonsen, 2014, s. 88)

4.4.3. Psykiske lidelser:

Omsorgssvikt øker risikoen for å utvikle en rekke forskjellige psykiske lidelser og psykiske problemer. Noen av de mest vanlige er at man utvikler en skam over seg selv eller har et lavt selvbilde på grunn av mangelen på bekreftelse i barndommen. Man kan utvikle en generell negativ holdning til seg selv og preges av å være noe dyster til sinns og har en generell negativ innstilling. Det er vanlig å utvikle angstlidelser eller depresjon når man opplever kontinuerlig omsorgssvikt. I tillegg til dette eksisterer det mange fordommer mot psykiske lidelser som også bidrar til et skille mellom mennesker. (Håkonsen, 2014, s. 275) Beregninger viser at rundt 40 prosent av barn som har opplevd omsorgssvikt med årene utvikler depresjon. (Kvello, 2019, s. 333) Videre ser man at cirka 30 prosent av barn som har opplevd omsorgssvikt utvikler atferdsvansker og rusmiddelmisbruk. (Kvello, 2019, s. 334) I voksen alder kan vi også se tendenser til at disse barna utvikler forskjellige personlighetsforstyrrelser. Generelt sett kan vi også finne forskjeller mellom kjønnene. Omsorgssvikt leder ofte til at jenter utvikler emosjonelle vansker, altså internaliserende vansker. På den andre siden utvikler gutter oftere adferdsvansker, altså eksternaliserende vansker. (Kvello, 2019, s. 334)

4.4.4. Lek og sosial aksept:

Vi ser også at barn som har vært utsatt for omsorgssvikt ofte er svake i frilek og tar lite initiativ til slik lek med andre. Dette kan vi trolig se i relasjon til at de ikke har fått den bekreftelsen fra omsorgspersonene i barndommen og derfor ikke utviklet en god nok lekekompetanse. Disse barna er gjerne lite spontane og de emosjonene de viser i leken med andre kan ansees som avvikende eller aparte. (Kvello, 2019, s. 334) Noen barn kompenserer for sin manglende evne til å samhandle med jevnaldrende med å ty til samspill med yngre barn. Ved å gjøre dette kan de fremstå som dominerende. (Bø, 2012, s. 162)

Listene over symptomer og konsekvenser av omsorgssvikt er omfattende og kompliserte. Man kan si at omsorgssvikt gir en stor spredning av alvorlige konsekvenser. Det finnes mange

fagpersoner som jobber med å finne hvilke nøkkelfaktorer som kan ligge til grunn for å utvikle de forskjellige vanskene, men denne forskningen er såpass uferdig at man ikke har nok grunnlag for å konkludere på grunnlag av den. (Kvvello, 2019, s. 334) Likevel er noen av funnene at den mangelfulle utviklingen av hjernen og sentralnervesystemet er med på å lede til en rekke vansker. Her kognitive, sosiale, emosjonelle, motoriske, språklige og atferdsmessige. Noe som videre gjør barnet sårbart for å utvikle videre psykiske lidelser. Videre ser man også at omsorgssvikt er med på å ramme barns utvikling av selvregulering og problemløsningsstrategier. Man utvikler her en sårbarhet for å utvikle en rekke psykiske og sosiale vansker når man har en svak selv- og emosjonsregulering. I tillegg er omsorgssvikt nært knyttet til utvikling av utrygg tilknytning. Her kan man særlig se at man får en desorganisert tilknytning, som igjen regnes som en betydelig sårbarhet for utvikling av en rekke psykiske og sosiale vansker. (Kvvello, 2019, s. 334)

5. Drøfting

5.1. Vennskap blir dannet over tid

Selv om det er vanlig å få seg nye venner og å vokse fra de vennene man allerede har, så bringer stabile venner en egen trygghet i hverdagen. (Tetzchner, 2020, s. 592) Det tar også tid å danne disse relasjonene til andre mennesker. De aller fleste møter noen de har noe til felles med eller befinner seg i samme livssituasjon som og dermed tilbringer de tid sammen. Det tar tid å bygge opp en tillit til andre, noe som i ungdomsalderen er en viktig del av vennskap. Vennskap består av en emosjonell støtte i hverdagen og er med på å forme deg som person. (Tetzchner, 2020, s. 591) Et barn som flytter på seg med jevne mellomrom vil naturligvis ikke ha muligheten til å danne seg disse relasjonene. Likevel kan vi se at vennskap i dagens samfunn dannes over større avstander og vedlikeholdes. Eldre barn har tilgang til sosiale medier, telefoner eller datamaskiner som gjør at de kan enklere snakke med andre ungdommer som befinner seg andre steder.

Derfor vil ungdommer ha en unik mulighet til å skape nye relasjoner og opprettholde gamle over internettet. Mindre barn vil på den andre siden ikke ha denne muligheten. Selv om det er vanligere å få tilgang til telefon eller iPad i yngre alder enn det var tidligere så har ikke de minste barna den samme muligheten som de eldre. De minste barna har også som tidligere nevnt et behov for at de voksne er med og legger til rette for samlek mellom barna. (Tetzchner, 2020, s. 590) Dette kan også bli et hinder i relasjonsdannelsen når de minste flytter. De har ikke

teknologien til å holde kontakten og de er i tillegg avhengig av voksne for å få til leken. Dette kan bety at hyppige flyttinger vil være ett større hinder i relasjonsdannelsen for de minste barna enn det muligens vil være for ungdommer. Selv om det er lettere å holde kontakten etter at man har flyttet så kan vennskapene over sosiale medier fremstå som overfladiske. Det er kanskje lettere å holde på relasjonene til en viss grad, men det vil ikke være en like dyp og nyansert relasjon. Man velger og vraker det som skal vises på sosiale medier, det blir fort en «highlight reel» slik at livene våre fremstår som noe annet enn det som virkelig skjer bak skjermen. Her står man i fare for å miste en del av det som definerer et vennskap, altså det dype og «ekte».

Når vi ser på barn som bor på institusjoner eller i fosterhjem jobber vi ofte med barn som har opplevd forskjellige former for omsorgssvikt. Barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt viser tidlig hvordan disse erfaringene kan virke inn på vennerelasjoner i barndommen, som senere kan virke inn på barnas tilpasning. Barn med disse opplevelsene viser seg å være mindre sosial kompetente og prososiale og er generelt mer aggressive ovenfor jevnaldrende. Disse barna kan også være mer tilbaketrukkne, selv når andre barn tar positivt initiativ. En annen ting som kan gjøre samspillet med andre vanskelig er at barn som har opplevd former for omsorgssvikt kjennetegnes ofte med en total mangel på tillit eller en overdreven tillit. (Tetzchner, 2020, s. 601) De tidligere erfaringene barn tar til seg fører ofte til at de har problemer med å knytte seg til andre. Disse indre arbeidsmodellene som vi utvikler i oppveksten, er med på å forme hvordan vi samhandler med andre videre i livet. På den ene siden så har barn med total mangel på tillit en tendens til å støte andre fra seg fordi tidligere erfaringer tilsier at mennesker ikke er til å stole på. I motsetning til dette kan barn med overdreven tillit fort oppleves som klengete og irriterende for andre jevnaldrende. Dette er to aspekter som kan gjøre relasjonen til andre vanskelig. Disse barna trenger tid på å forstå at andre barn er til å stole på eller hva som treng av dem i en relasjon. Dette trenger de tid til å klare å få til.

5.2. Skolehverdagen i relasjonsdannelsen.

En annen viktig arena for relasjonsdannelse for barn og unge er skolen. Her kan vi dra inn relasjonsbyggingen til barna som bor ved barnevernsinstitusjoner. Mange av ungdommene som deltok i Gro Ulset sin artikkel om skoleerfaringer til unge i institusjon beskrev det som vanskelig å flytte til et nytt sted. Det å måtte bryte relasjonene med venner og lærerne sine. Dette var for dem vanskelig og det å være «ny» opplevdes som ensomt og belastende. En ungdom i rapporten fortalte at det var vanskelig i starten, men at han ble boende på den neste institusjonen, noe som førte til at han etter hvert begynte å trives. (Ulset, 2020, s. 219-220) Her

kan vi trekke tråder til at en stabil hverdag bidro til at skoleopplevelsene over tid ble bedre. Relasjonene som i starten opplevdes som vanskelige, fikk tid til å komme på plass og ungdommen fikk dermed en bedre hverdag.

Barn som er på skolen med venner viser seg å være mer positive til skolen og tilpasser seg bedre enn barn som ikke har venner på skolen. (Tetzchner, 2020, s. 601) Ungdommer som har venner ser ut til å glede seg mer til å dra på skolen. Dette kan vi koble til at de har noen å omgås med, som er med på å skape sosial trygghet. Det er vanskelig å oppleve at man er venneløs eller at man har få å være sammen med. Det står nedfelt i opplæringsloven at barn har rett på et trygt og godt læringsmiljø. Dette miljøet skal i tillegg være med å fremme helse, trivsel og læring. Den tryggheten venner i skolen bringer med seg kan her være med på å skape et bedre skolemiljø. Venner er med på å skape trivsel i skolen som i forlengelsen er med på å fremme helse og læring. En ungdom fortalte at de måtte flytte, noe som førte til et skolebytte og som følge et tap av de tidligere gode relasjonene, den sosiale tryggheten og trivselen. På den ene siden var flyttingen mest sannsynlig nøye planlagt og nødvendig for flere parter enn bare ungdommen. Mens på den andre siden førte dette til at ungdommen opplevde å måtte starte på nytt nok en gang.

5.3. Kontinuitet eller stabilitet – Hva er viktigst for varige relasjoner?

Det beste for barn er å leve i stabile omsorgsforhold hvor de er omgitt av de samme personene slik at de opplever stabilitet og kontinuitet samtidig. Hvis vi skal se på dette i lys av flyttinger i barnevernet kan vi diskutere hva som er til mest skade. Det å bryte kontinuitetsbåndet for å videre øke muligheten for at barnet får en stabil omsorg eller la barnet leve i en ustabil omsorgssituasjon for å ikke bryte kontinuiteten? Viktigheten av stabilitet og kontinuitet i oppdragelsen av barn kommer også frem i barnevernsloven. Det blir her understreket barnets behov for et stabilt miljø og kontinuitet. Likevel står det ikke hvordan dette behovet skal oppfylles og hvilket de som veier tyngst. (Bunkholdt, 2017, s. 48) Det er mange som har behov for å ha noen rundt seg som kjente dem da de var yngre og da de var liten. Likevel viser erfaringer at dette ikke gjelder alle. Dette har vist seg gjennom adopterte barn, som viser til at noen har et sterkt behov for å finne tilbake til sitt opphav, mens andre ikke. (Bunkholdt, 2017, s. 47)

Spørsmålet om hva som er viktigst av stabilitet og kontinuitet er komplisert. Dette er et spørsmål som man skal stille seg når man skal ta en vurdering om et barn skal flytte til for eksempel et

fosterhjem. Det som gjør dette til et komplisert spørsmål er at det ikke finnes noen fasit som klart kan fortelle oss hva som er til det enkelte barnets beste. Noen barn vil oppleve at det å bryte kontinuiteten vil være en stor belastning slik at vi vurderer at de heller må tåle en viss ustabilitet i den daglige omsorgen. For andre barn har den ustabiliteten et så stort omfang eller en slik form at det koster mindre å bryte kontinuiteten enn det gjør å leve i det ustabile miljøet. (Bunkholdt, 2017, s. 48) Dette perspektivet blir også satt fokus på i rapporten til Bufdir (2013) hvor de også drar frem barns behov for både stabilitet og kontinuitet. (Bufdir, 2013, s. 4)

Et barn som opplever brudd i kontinuiteten, vil ikke ha de samme forutsetningene for å danne de samme relasjonene som de hadde fått hvis de ble på den samme plassen. Det kan være at barna kjenner på en frykt for å åpne seg fordi de har opplevd å måtte flytte bort fra de relasjonene de var trygge på tidligere. Likevel kan en stabil omsorgssituasjon på den andre siden bidra til at barna er i stand til å danne nye varige relasjoner. Et barn som får den støtten og omsorgen de trenger hjemmet vil kanskje være bedre rustet for å ta imot nye vennskap når de får muligheten til å danne disse. Disse barna har kanskje muligheten til å føle seg trygg når de utforsker nye vennskap fordi de har denne tryggheten i hjemmet.

Ustabilitet i omsorgen kan føre til at barnet støtter seg mer på de rundt seg. Her søker barnet etter den støtten de ikke får i hjemmet blant sine jevnaldrende. Dette kan føre til at de får en dypere relasjon til sine venner. Troen på at de ikke skal flytte og at kontinuiteten skal opprettholdes, kan være med på å styrke disse relasjonene. Likevel kan denne ustabiliteten i hjemmet føre til at barna ikke søker etter denne tryggheten hos sine jevnaldrende. Denne ustabiliteten kan føre til at barna ikke har klart og opparbeidet seg den sosiale kompetansen de trenger for å omgås med andre barn.

5.4. Hvorfor bekymre seg for at barn lever i ustabile omsorgssituasjoner?

I rapporten av Angel og Blekesaune viser de til at barn som utvikler en trygg tilknytning i tidlig alder, har en bedre forutsetning for en normal utvikling. Flytting av barn har som mål å ivareta barnet, sikre at de får en stabil omsorg, som fremmer utvikling. Selv om flytting ut av hjemmet kan være høyst nødvendig og til fordel for barnet, er det samtidig en vanlig antakelse at antall flyttinger bør begrenses. (Angel & Blekesaune, 2014, s. 17-18) Det å ha evnen til å tilpasse seg forskjellige nye steder er en god egenskap å beherske. Likevel er hjernen som tidligere nevnt erfaringsavhengig. Det å leve i en tilværelse hvor man er redd for å bli flyttet på kan over lengre

tid virke inn på vår hjernes utvikling. Dette kan gå ut over hvordan barna håndterer stress eller forandringer senere i livet.

Emosjonsregulering er i stor grad avhengig av at omsorgspersonene er stabile for barnet. Det er derfor barn som har hatt mange primære omsorgspersoner har vansker med å hemme impulser, de blir lett oppbrakt og fremstår som uregulert i flere situasjoner. Her kan årsaken være at barnet ikke lar seg roe med av ukjente personer. Slik at når barnet må forholde seg til nye personer stadig vekker, vil de oppleve at de flere ganger ikke får tilfredsstillende nedregulering. (Kvelling, 2019, s. 81) Dette kan bli et videre problem i relasjonsdannelsen for barnet. For eksempel så kan denne mangelen på evne til å roe seg ned bli oppfattet av andre som aggresjon eller bli et irritasjonsmoment. Det å leve i en tilværelse av konstant usikkerhet eller frykt for forandring er i seg selv ekstremt slitsomt. Når barna i tillegg ikke får hjelp til å regulere disse følelsene kan det utvikle seg til å bli et senere problem. Ved å begrense antall flyttinger og bytting av primære omsorgsgivere kan dette være et problem som ikke forekommer like hyppig.

Videre viser rapporten til Angel og Blekesaune at barn som opplever omsorgssvikt, mishandling eller hyppig utskiftning av omsorgspersoner, kan utvikle et psykisk forsvar for å takle angst og usikkerhet. Denne forsvarsmekanismen kan føre til at man utvikler indre arbeidsmodeller som gjør det vanskelig å forholde seg til andre mennesker senere i livet. (Angel & Blekesaune, 2014, s. 20) Noen barn som opplever å ha en ustabil hverdag hvor de ikke tror på at de relasjonene de danner seg kommer til å vare, reduserer muligheten til å utvikle en trygg tilknytning eller relasjoner. Disse barna kan for eksempel isolere seg selv slik at de ikke gir seg selv muligheten til å danne meningsfulle eller varige relasjoner. Disse relasjonene blir overfladiske og er ikke med på å regulere følelsene til barnet på en like god måte som ved en dypere relasjon. På den andre siden kan en ustabil omsorg føre til at barna knytter seg ekstra sterkt til vennene sine. Slik som tidligere diskutert kan barna lete etter denne tilknytningen de ikke får av omsorgspersonene sine i sine jevnaldrende. Rapporten understreker videre at flyttinger kan føre til stress, og som videre kan føre til brutte relasjoner. Her viser de til at dette kan føre til at barnet mister kjennskap til fortiden sin, som det tidligere ble understreket viktigheten av i livene våre. (Angel & Blekesaune, 2014, s. 21)

5.5. Barn og unges egen opplevelse rundt flytting

Artikkelen til Gro Ulset (2016) om perspektiver og tilnærminger blant ungdom i barneverninstitusjoner baserer seg på en studie hvor ti ungdommer blir intervjuet om vennskap. Disse ungdommene ble spurt om hva de kjennetegnet ved vennskap og brukte ord som «tillit», «respekt», «ærlighet», «noen man liker å være sammen med» og «noen som trøster deg og du trøster dem». Artikkelen understreket at dette trøsteaspektet kan sees i sammenheng med situasjonen de er i. Det kan hevdes at når man bor på institusjon har man kanskje lite eller ingen kontakt med sine foresatte som muligens gjør at betydningen av venner blir forsterket. Ungdommene i artikkelen la vekt på at de følte at venner var en viktig støtte i hverdagen og at de fant trygghet i dem. Dette kan vi se på bakgrunn av Tetzchner sin teori om vennskap, hvor han presiserer at når barn kommer i ungdomsalderen brukes vennskapene deres i større grad som emosjonell støtte. (Tetzchner, 2020, s. 591) Barn i yngre alder er derimot mer avhengig av foreldrene sine når de trenger emosjonell støtte. Ungdom forteller at de ser på vennene sine som de viktigste og næreste personene i livene deres. Her er det mulig at ungdommer søker etter et fellesskap som en form for kompensierende tiltak for den manglende relasjonen til sine foreldre eller biologisk familie.

Ungdommene som var med i studien hadde til felles at de alle hadde opplevd flyttinger i forbindelse med plassering i institusjon. Disse flyttingene førte til at de måtte bytte barnehage eller skole og dermed måtte forholde seg til ukjente omgivelser. Her uttrykte noen av ungdommene at de ble bedre på å bli kjent med nye folk fordi de måtte bli det, men samtidig følte på en uro i de konstant nye omgivelsene. Noen av ungdommene fortalte om en oppvekst preget av at de ikke skapte nære relasjoner til jevnaldrende. De valgte å holde avstand fordi all tidligere erfaring tilsa at de ikke skulle bli værende, men flytte videre. Denne avstanden de selv skapte ga de uttrykk for at de opplevde var mer «ufarlig» i forhold til de mer nære sosiale båndene, som skapes over tid, fremsto som mer kompliserte. Dette gir på den ene siden mye mening med tanke på at de beskytter seg selv ved å ikke involvere seg for mye i relasjoner de tror ikke kommer til å vare. På den andre siden så vil denne innstillingen i lengden resultere i at man aldri knytter relasjoner som er med på å forme oss som personer. For det første kan det være nyttig å ha et personale i institusjonene som er med på å forsikre barna om at de ikke trenger å være redd for å måtte bryte med relasjonene de danner seg. For det andre kan det hjelpe å minne de på alle de positive sidene med venner, slik at de negative sidene kan virke mindre truende.

Ved å legge erfaringene og resonnementet til ungdommene i grunn kan man forså tankegangen til ungdommene. Det vil i disse omstendighetene være beskyttende ovenfor seg selv å holde på denne avstanden og ikke la seg blir for involvert. Det kan være tungt å bære på gjentatte relasjonsbrudd og avskjeder noe som kan føre til at man beskytter seg selv ved å holde på denne avstanden ungdommene forteller om. (Ulset, 2016, s. 89)

Et annet aspekt av det å bo på institusjon som ble presentert av ungdommene var skammen de kunne føle på koblet til dette. Ungdommer som bor i institusjon eller i fosterhjem kan oppleve at foreldre eller jevnaldrende har et allerede eksisterende inntrykk av dem. (Ulset, 2016, s. 90) Dette kan både oppleves som sårende og skuffende når noen ikke vil bli kjent med deg kun på bakgrunn av hvor du bor. Her kan vi se at å bo ved institusjon kan i noen tilfeller hindre samhandling og sosialisering med jevnaldrende på grunn av dette forutinntatte synet på hva slags ungdommer de er. På den andre siden så kan dette skape et slags fellesskap mellom ungdommene som bor ved den samme eller ved forskjellige institusjoner. Hvorvidt dette vil føre til en positiv utvikling er vanskelig å si noe om. Like ungdommer kan være med på å dra hverandre opp eller så kan de være med på å dra hverandre ned. Når vi ser på denne vinklingen er det ikke flyttingen i seg selv som har en effekt på dannelsen av relasjonene, men plasseringen.

6. Avslutning

Denne bacheloroppgaven har undersøkt hvilken effekt gjentatte flyttinger kan ha på dannelsen av varige relasjoner for barn og unge. For å belyse problemstillingen har jeg brukt tilknytningsteori, sett på vennskap, samt sett på stabilitet versus kontinuitet og konsekvenser av omsorgssvikt. For å underbygge drøftingen ble det dratt inn flere artikler som også hjelper for å komme frem til en mulig konklusjon.

Selv om dette er en problemstilling hvor det ikke nødvendigvis finnes to streker under svaret kan man se tegn til at gjentatte flyttinger har en effekt på dannelsen av varige relasjoner. Gjennomgangen kan vise til at barn og unge som bor borte fra foreldrene sine ofte har vært utsatt for forskjellige typer omsorgssvikt som virker inn på hvordan de knytter seg til andre mennesker. Noe som videre kan ha en innvirkning på hvor meningsfulle vennskapene de danner er. Disse barna kan ha en iboende usikkerhet til andre og en tendens til å isolere seg selv i møte med andre. På bakgrunn av det ungdommene selv forteller og teoriens vinkling, kan man trekke

slutninger til at hyppig flytting eller forventningen av å flytte fører til svakere, kortere eller overfladiske relasjoner.

Underveis i skrivingen av denne oppgaven gikk det opp for meg viktigheten av sosiale medier i dagens samfunn. Dette er en vinkling som kunne tatt større plass i oppgaven og som kunne vært interessant i en forskningsartikkel. Det har blitt forsket mye på hvordan internettet bidrar til unges psykiske helse og identitet, men det var lite teori å oppdrive om viktigheten av vennskap på nett. Dette hadde vært en spennende vinkling å gå dypere inn på hvis jeg hadde hatt mer tid og ressurser til rådighet.

7. Litteraturliste

- Angel, B. Ø. & Blekesaune, M. (2014). *Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer*. (ISSN: 1504-9299) Universitetet i Agder. <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/196817/167e.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Antall flyttinger for barn i fosterhjem*. Hentet 17. mars 2023 fra: https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_fosterhjem/antall_flyttinger_for_barn_i_fosterhjem/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Barnets utvikling 0-5 år*. Hentet 29. mars 2023 fra: <https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/baby/utvikling/barnets-utvikling-0-5-ar/>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Barn og unge plassert utenfor hjemmet*. Hentet 28. april 2023 fra: https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Oppsummert_status_i_tall_for_barnevernet/Barn_plassert_utenfor_hjemmet/
- Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. (2013). *Flyttinger i statlig barnevern*. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Flyttinger_barnevernet_Bufdir.pdf
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern*. (LOV-2022-06-17-45). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Beyrer, S. & Dyrhaug, T. (2021, 19. november). *Barn som bor i fosterheim utanom familie, flyttar meir*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern/artikler/barn-som-bor-i-fosterheim-utanom-familie-flyttar-meir>
- Bunkholdt, V. (2017). *Fosterhjemsarbeid: Fra rekruttering til tilbakeføring*. (4. utg.). Gyldendal.

- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. (2. utg.). Gyldendal.
- Bø, I. (2012). *Barnet og de andre: Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. (5. utg.). Universitetsforlaget.
- Castellacci, F. & Tveito, V. (2018). *Internet Use and Well-being: A Survey and a Theoretical Framework*. Høyskolen I Oslo. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/60713/Castellacci+and+Tveito+2018.pdf?sequence=1>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6.utg.) Gyldendal.
- De forente nasjoner. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter*. Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/17893_1-fns_barnekonvensjon.pdf
- Direktoratet for e-helse. (2022). *F94, Forstyrrelse i sosial fungering med debut i barne- og ungdomsalder*. Hentet 19. april fra: <https://finnkode.ehelse.no/#icd10/0/0/0/2613757>
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige: Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. (3. utg.). Gyldendal.
- Grøholt, b., Garløv, I., Weidle, B. & Sommerschild, H. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri* (5. utg.). Universitetsforlaget.
- Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser*. (5.utg.). Gyldendal.
- Kvello, Ø. (2019). *Barn i risiko – Skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg). Gyldendal.
- Lothe, I. (2017). *Hvorfor er jeg så trist når jeg er så søt* (4. opplag). Kolon forlag.

- NOU 2012: 5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling— Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/?ch=5>
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Stuvøy, I., Tøndel, G. & Tjora, A. (Red.) (2022). *En smak av forskning: Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt*. Cappelen Damm akademisk.
- Tetzchner, S. V. (2020). *Utviklingspsykologi* (2. utg). Gyldendal.
- Ukjent kunstner. (u.å.). Ukjent tittel [Tegning]. Ukjent utgiver. Hentet fra: <https://www.moseidmoen.venneslaskolen.no/index.php?artID=879&navB=1>
- Ulset, G. (2016). Vennskap – perspektiver og tilnærminger blant ungdom i barneverninstitusjon. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 2016 (2), side 80-94. DOI: 10.18261. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1891-1838-2016-02-02>
- Ulset, G. (2020). Skoleerfaringer blant ungdommer som bor i barneverninstitusjoner. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 2020 (3), side 214-229. <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-03-05>

